

Frafald: Sådan hjælper du dine elever med at holde snuden i sporet

Når et ungt menneske dropper ud af sin ungdomsuddannelse, er det sjældent en impulsiv handling. Oftest ligger der en lang beslutningsproces bag. Et nyt forskningsprojekt har undersøgt, hvilke faktorer der spiller ind – og hvordan man som lærer og vejleder kan hjælpe den unge til at holde snuden i sporet.

Af **Eva Frydensberg Holm**

Når et nyt kuld elever begynder på en ungdomsuddannelse, er målet, at de skal blive hængende, til de har eksamensbeviset i hånden. For nogle elever ender det alligevel anderledes, og de forlader uddannelsen, inden de har fået huen på.

Men når Mikkel beslutter at skyde en hvid pil efter studenterhuen, eller Emma dropper sin uddannelse til bygnings-snedker, er der ikke tale om en pludselig indskydelse. Op til beslutningen pågår en længere proces, hvor en række faktorer spiller sammen og afgør udfaldet. Og her kan lærere og vejledere faktisk spille en rolle. Hvis de vel at mærke har indsigt i, hvad de skal være opmærksomme på.

Det fortæller Bjarne Wahlgren, der er professor på DPU, Aarhus Universitet. Han har netop medvirket i det treårige forskningsprojekt "At blive på sporet", der har undersøgt frafald blandt unge på HF/VUC og erhvervsuddannelser.

"Fra både national og international forskning ved vi en masse om årsager til frafald. Det nye i det her projekt er, at vi ser på beslutningsprocessen. Vi har fulgt de frafaldstruede unge uge for uge – og har hver uge bedt dem vurdere, hvordan de har det i forhold til forskellige faktorer, som vi ved, har indflydelse på deres beslutning. Det giver en unik indsigt og – for lærer og vejleder – en mulighed for at gribe ind, før det er for sent," forklarer Bjarne Wahlgren.

Kurver over frafaldstruede elever

Når de unge vælger at droppe ud af deres ungdomsuddannelser, er der i nogle tilfælde tale om et bevidst rationelt omvalg af uddannelse. Men oftest ligger der andre motiver bag. Og frafald rammer, ifølge Bjarne Wahlgren, socialt skævt. Udsatte og psykisk sårbare unge samt unge fra resourcesvage hjem falder i højere grad fra.

I projekt "At blive på sporet" arbejdede man med fire faktorer, som ifølge forskningen har indflydelse på, om man bliver eller går. Det handler om motivation, troen på egne evner, målorientering og beslutningskompetence.

Graf over elevs udvikling

Bag ethvert frafald ligger en lang beslutningsproces, hvor en række faktorer spiller ind. I figuren ses over otte uger et kurveforløb af, hvordan de forskellige faktorer udvikler sig hver for sig, og hvordan de spiller sammen.

I den konkrete case kan man se, at der for flere faktorer sker et dyk i uge seks. Det kan for eksempel være, at eleven har oplevet faglige udfordringer, hvilket spiller ind på den generelle tilfredshed og motivation for at fortsætte. I sådan en periode er eleven særligt frafaldstruet.

”Man skal sørge for, at de frafaldstruede elever er integrerede, at eleverne ved, hvorfor de er på uddannelsen, og at de kan sætte mål op for sig selv.”

Bjarne Wahlgren

Hver uge gennem to måneder bad man således en række elever, der var i gang med enten en HF eller en erhvervsuddannelse, om at vurdere deres tilfredshed med forhold relateret til de fire faktorer, nemlig uddannelsen generelt, undervisningen og stemningen på skolen. Desuden skulle de vurdere, hvor motiverede de var for at fortsætte.

”Ud fra elevernes svar kunne vi tegne en kurve over, hvor den enkelte elev befandt sig i forhold til hver faktor – og se, hvordan faktorerne spillede sammen. Hvordan for eksempel en dårlig social oplevelse i uge seks smittede af på, hvor tilfreds man var med undervisningen i samme uge. Med den viden i hånden gik vi i dialog med eleverne. Helt konkret stillede vi tre spørgsmål: Hvad

Det er afgørende for frafald:

- Om eleven føler, hun hører til.
- om eleven er i stand til at orientere sig mod målet.

er det, der sker her? Kan du prøve at sætte nogle ord på, hvad der ligger bag? Og hvordan handlede du på det?,” fortæller Kristina Mariager-Anderson, der er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og projektleder på ”At blive på sporet”.

Gennem dialogen kom det, ifølge Kristina Mariager-Anderson, frem, at meget små begivenheder kan skabe udsvingene. Og at de selv samme begivenheder kan virke både i den ene og den anden retning.

”Negative udsving i den sociale trivsel – for eksempel problemer i pigegruppen – kan sætte en elev i fare for at falde fra. Omvendt kan positive udfald løfte motivationen for at blive. Generelt kan man dog sige, at elever, der ikke er frafaldstruede, kan tåle større udsving både socialt og fagligt. Her kan kæresten godt forlade én, eller man kan føle sig isoleret socialt, uden at man mister motivationen for at fortsætte,” forklarer Kristina Mariager-Anderson.

Gennem elevernes svar og analyse af de kurver, som blev tegnet for dem, fandt man ud af, at særligt to forhold har indflydelse på, om man bliver eller går. Nemlig om man føler, man hører til, og om man er i stand til at orientere sig mod målet.

Træt af fraværssamtaler

Projekt ’At blive på sporet’ er baseret på et aktivt samarbejde mellem forskere og praktikere. I alt var 14 skoler fordelt over hele landet involveret. Lærere og vejledere fra disse skoler indgik i såkaldte forskningsskifter og var samtidig primus motor i udviklingen ude på de enkelte skoler.

”Vi lavede et samarbejde med skolerne der, hvor de allerede var i gang med indsatser i forhold til at reducere frafald. Undervejs fik vi så nogle indsigter, som vi sammen indarbejdede – for eksempel, at tilhørsforhold og målorientering betyder meget. Men målet har været at udvikle strategier og metoder, der er bæredygtige for

den enkelte skole – også på sigt,” fortæller Bjarne Wahlgren.

Det er de færreste af de 14 skoler, der i dag bruger det konkrete redskab med at plotte elevernes tilfredshed ind uge for uge. Dels er det ressourcekrævende, dels er det, som Bjarne Wahlgren udtrykker det, ikke meningen, at lærere og vejledere skal bedrive forskning i hverdagen. Men den viden, som projektet har givet, er i spil. Og på stort set alle skoler har man inspireret af projektet ændret praksis for, hvordan man vejleder eleverne.

”De fleste studievejledere er trætte af at bruge 50 procent af deres tid på at have såkaldte fraværssamtaler. Altså samtaler på et tidspunkt, hvor det ofte er for sent at gøre noget. I projektet udviklede vi den prædiktive indsats med fokus på forhold, der gør, at eleverne har lyst til at komme i skole. Vi arbejdede med gruppesamtaler som en vej til at styrke tilhørsforholdet til uddannelsen. Og med individuelle samtaler som en vej til at styrke målorientering. Flere skoler har integreret dette i deres praksis,” fortæller Kristina Mariager-Anderson.

Gruppesamtaler skaber tilhørsforhold

Jesper Kjærgaard er lærer og studievejleder på HF, VUC Nord i Hadsund. Han har deltaget i projekt ”At blive på sporet” og er en af vejledere, der har skiftet sin traditionelle vejledning ud med gruppesamtaler.

”I stedet for én-til-én samtaler bruger jeg gruppesamtaler, hvor vi taler om nogle af de faktorer, som, jeg ved, har indflydelse på, om de bliver på uddannelsen. Gruppesamtalerne har den fordel, at eleverne kan spejle sig i hinanden frem for i en 53-årig studievejleder og derigennem opdage, at de deler mange af de samme udfordringer. At de ikke er alene,” fortæller Jesper Kjærgaard. Også samtaler om fravær har han rykket over i plenum. Eller rettere sagt er han faktisk holdt op med at tale om fravær.

”Den klassiske fraværssamtale er jo en 20-minutters én-til-én-samtale, hvor man når frem til, at ’nu skal de nok møde stabilt’. Det springer jeg over nu. Eller det vil sige, jeg starter med at sige ’jeg går ud fra, at du nu vil møde stabilt’, så nikker de, og så kan vi ellers begynde på gruppesamtalerne.”

Jesper Kjærgaard fortæller, at grupperne i sig selv er med til at give eleverne en følelse af at høre til, og at frafaldet på VUC Nord i Hadsund er mindsket betydeligt, efter den nye praksis er blevet indført. Også på andre af projektets skoler melder de om et reduceret frafald. På HF, VUC København Syd, er frafaldsprocenten faldet fra 32 til 19 procent.

Mens man på nogle skoler har haft fokus på gruppesamtaler som forebyggende for alle, har andre skoler dedikeret samtalen til de frafaldstruede.

”Nogle steder siger de ligefrem fra årets begyndelse, at hvis man får for meget fravær, så kan man blive bedt om at deltage i gruppeforløb på tre-fire gange. Og det har vist sig, at kursisterne efter disse forløb melder positivt tilbage og er glade for, at nogen interesserer sig for dem,” fortæller Kristina Mariager-Anderson.

Også de individuelle samtaler om målorientering har vundet indpas flere steder.

”De helt overordnede mål kan være svære at overskue for en frafaldstruet elev. Men så kan det være en samtale om det næste bedste skridt, om egne styrker og kompetencer og om, hvad man kan gøre anderledes i næste uge.”

Generelt melder skolerne tilbage, at den ændrede vejlederpraksis har positiv effekt på det sociale klima, og at det også smitter af på det faglige.

Frafald kan forudsiges

Selvom de nye tiltag endnu ikke er fuldt implementeret på skolerne, mener Kristina Mariager-Anderson, at man godt kan konkludere, at det er muligt at holde flere af de unge på sporet, hvis man arbejder forebyggende.

”Vi kan se, at det har effekt på de skoler, hvor det er lykkedes at rulle tiltag ud, der blandt andet støtter op om et godt undervisningsmiljø,” siger hun.

Ifølge Bjarne Wahlgren ligger der i projektets resultater nogle gode råd til, hvad man skal holde sig for øje, hvis eleverne skal blive på uddannelsen.

”Man skal sørge for, at de frafaldstruede elever er integrerede, at eleverne ved, hvorfor de er på uddannelsen, og at de kan sætte mål op for sig selv,” siger Bjarne Wahlgren og peger på, at projektet faktisk leverer endnu en vigtig indsigt.

”Det viser, at det er muligt at foregribe, hvilke elever der kommer i farezonen. I projektet stillede vi eleverne tre spørgsmål, da de startede på uddannelsen: Hvordan er dine forældres opbakning til uddannelsen? Har du selv haft mulighed for at vælge uddannelse? Og passer uddannelsen til det, du gerne vil? Hvis eleverne scorede højt her, så var de ret motiverede, og scorede de lavt, var der stor sandsynlighed for, at de på et tidspunkt vil overveje at droppe ud.” ●

Bjarne Wahlgren er professor på DPU, Aarhus Universitet. Han forsker blandt andet i fastholdelse og kompetenceudvikling.

Kristina Mariager-Anderson er lektor på DPU, Aarhus Universitet, hvor hun blandt andet forsker i fastholdelse.

Læs mere om fastholdelse og download plakat

I gymnasieforskning nummer 14 satte vi også fokus på frafald og fastholdelse. Her kan du læse artikler om, at:

- Fastholdelse handler om alle elever.
- Elever fra gymnasiefremmede hjem ofte mangler grundlaget for at forstå fagsproget.
- En skole sænkede fraværet gennem konsekvens og motivation.

På gymnasieforskning.dk kan du finde en plakat med de vigtigste pointer fra temaet.

